

Gök yüzündeki burçların beynelmilel isimleri

Yazan: General
Abdurrahman Aygün

Romada 1932 senesi toplanan beynelmilel astronomi birliği konferansında, Gök yüzü 89 parçaya ayrılmış ve eskiden kalma bazı ufak tefek burçlar kaldırılmıştır. Bu 89 burçtan 29 tanesi; kutbu şimaliden dairei husufa kadar olan mıntakada, 13 tanesi dairei husuf üzerinde, ve 47 tanesi de, buradan itibaren cenup kutbuna kadar temadi eden sahalarda bulunmaktadır.

Aynı kongranın verdiği bir karara gore; bütün burçların Lâtince söylenilmesi ve takvimi hey'ilerede Lâtince yazılması kabul edilmiştir. Bundan dolayı çok eski zamanlardan beri taammüm etmiş ve her millet tarafından kendi lisanile yad edilegelmiş olan burçların lâtinceleri bilinmezse, konnessanslardan istifade pek zor olur. Hatta kevakibi tanıyup onlarla iş yapmak isteyen rasıdılar bile, meyil ve metâlilerini almak için takvimi hey'ie müracaat edemez ve bittabi hasabatada girişemez. Yani baktıkları ve rasad ettikleri yıldızların takvimdeki yerlerini bulamazlar. Bu hâl; 1928 de İzmir saat kulesinin Greneviç'e nazaran tülü coğrafisini tayinde kendi başına gelmiştir. O vakit bu müşkilâtı karşılamak için ciddi tedbirler almağa mecbur kalmıştım.

Binaenaleyh; Harta Umum Müdürlüğü namına heyet rasadına memur edilecek arkadaşlarıma, ve alel'itlak astronomi

meraklılarına bir kolaylık olmak üzere; bu 89 parçanın ve yahut burcun:

- a) Bizim ötedenberi kullandığımız osmanlıcalarını,
- b) Bunların Türkçe manalarını,
- c) Fransızcalarını,
- d) Müfred Lâtincelerini,
- e) ve bu latincelerin bir yıldıza izafetteki telâffuzlarını
yazarak hediye ediyorum.

Bilfarz; (Dübbüekber) burcunu misâl alalım: Karşımızdaki şahıs, (Dübbüekber) dirse, derhâl bir burçtan bahsetmek istediğini anlarız. Ve bu burcun da nısıf kürei şimalide ve Kutup civarında bulunduğunu hey'i malûmatımızla teemmül ederiz.

Halbuki aynı şahıs; Dübbüekberin tamamen tercemesi olan (Ulu dişi ayı) derse, bu kelimeyi nezahati ifadeye muvafık bulmadığımız gibi, hatta bir burçtan bahsetmek istenildiğini de birdenbire derpiş edemeyiz.

Dübbüekberin Fransızcası (Grand Ourse) olmakla beraber, neşrolunan takvimi hey'ilerin hiç birisinde bu kelimeye artık tesadüf edemeyiz. Onun yerine Lâtince olarak (Ursa Major) cümlesi yazılmıştır. Vakia (Major) ve (Minor) kelimelerinin Fransızcada dahi kullanılmasından ve "Ursa,,nın da, (Ourse) yerine gelmesinden dolayı meseleyi ufak bir teemmül ile halledebilirsekde; diğer bazı burçlar vardırki, bunların Lâtinceleri büsbütün aykırı tesâdüf ettiğinden; evvelce hazırlanmamış isek, behemehâl şaşırıp kalırız. Meselâ:

Osmanlıcası (Kelbüssayd), Türkçesi (Av köpeği) ve Fransızcası (Chiens de Chasse) olan malûm burcun Lâtincesi büsbütün aykırı olmak üzere, (Canes Vanatici) dir. Şu hâlde; bundan haberdar olmayan rasıd; gökteki burcu tanısa ve hatta bir yıldızı ilede iş yapsa bile, hesap masasına oturduğu

vakit, baktığı kevkemin kemmiyatı semaviyesini alamaz, ve çünkü konnessandaki yerini bulamaz.

Fakat; yalnız burç isimleri olarak yazacağımız Lâtinceler ilede iş bitmiyor. Filân burcun filân yıldızı demek için; ufak bir terkibi izafî lâzımgeliyor. O vakit Lâtin kavaidince burç isminde ufak bir tâdilât yapmak icabederki bunların da bilinmesi zaruridir. Biz bu hususuda nazarı dikkate alarak; işaret ettiğimiz gibi bunların yukardaki (e) fıkrasında izafî Lâtincelerini de yazdık. Meselâ: zikri geçen (Kelbüssayd) burcunun “alfa”, yıldızını zikrederken: (α . Canes Venatici) dersek yanlış ifadede bulunmuş oluruz. Bunun doğrusu (α . Canum Venaticorum) dır. Ve keza; (Cevza) burcunun “Beta”, yıldızını söylemek istiyorsak, (β . Gemini) değil; (β . Geminorum) dememiz lâzımgelir. Diğer birçok burçlarda böyledir.

Nısıf kürei şimolî burçları

1 - Dübbüasgar Küçük dişi ayı La Petite Ourse Ursa Minor α Ursae Minoris	4 - Zatülkürsü burcu Kürsüde oturan kadın Cassiopée Cassiopeia α . Cassiopeiae
2 - Tenin burcu Ejderha Le Dragon Draco β . Draconis	5 - Zürâfe burcu Malûm hayvan ismi La Girafe Camelopardalis α . Camelopardalis
3 - Keykâvus burcu Esatirî bir isim Céphée Cepheus β . Cephei	6 - Dübbüekber burcu Büyük dişi ayı La Grande Ourse Ursa Major β . Ursae Majoris

- 7 - Kelbüssayd burcu
Av köpeği
Les Chiens de Chasse
Canes Vanatici
β. Canum Venaticorum
- 8 - Elavva burcu
Sığırtmaç
Le Bouvier
Bootes
α. Bootis
- 9 - İklili şimalî
Şimâl tacı
La Couranne Boréale
Corona Borealis
β. Coronae Borealis
- 10 - Elcasi alâ Rikbeteyhi
Dizleri üzerine oturmuş
Hercule
Hercules
α. Herculis
- 11 - Şelyak burcu
Bir nevi kitara çalgısı
La Lyre
Lyra
α. Lyrae
- 12 - Dücace burcu
Kuğu (Tavuk)
Le Cygne
Cygnus
β. Cygni
- 13 - Kertenkele burcu
Malûm bir hayvan
- Le Lézard
Lacerta
α. Lacertae
- 14 - İmreei müselsele
Zincire vurulmuş kadın
Androméde
Andromeda
β. Andromedae
- 15 - Elfaris burcu
Esatirî bir isim
Persée
Perseus
β. Persei
- 16 - Masikülinan burcu
Arabacı
Le Cocher
Auriga
β. Aurigae
- 17 - Vaşak burcu
Kedi cinsinden bir hayvan
Le Lynx
Lynx
α. Lyncis
- 18 - Esedüssagir burcu
Küçük arslan
Le Petit Lion
Leo Minor
β. Leonis Minoris
- 19 - Kisuyi Berenis
Brenisin yele saçları
La Chevelure de Bérénice
Coma Berenices
α. Comae Berenices

[*] Elheyve burcu	La Flèche
Yılan	Sagitta
Le Serpent	β. Sagittae
Serpens	
Serpentis	25 - Saalep burcu
	Tilki
20 - Resülhayye	Le Renard
Yılanın baş tarafı	Vulpecula
La Tete du Serpent	β. Vulpeculae
Serpens Caput	
α. Serpentis "Caput,"	26 - Delfin burcu
	Yunus balığı
21 - Zenebülhayye	Le Dauphin
Yılanın kuyruk tarafı	Delphinus
La queue du Serpent	α. Delphini
Serpens "Cauda,"	
β. Serpentis "Cauda,"	27 - Feresi azam murabbaı
	Büyük at
22 - Sobiyeskinin kalkanı	Pégase
Eski Polonya kralı	Pegasus
L'Ecu du Sobieski	β. Pegasi
Scutum	
α. Scuti	28 - Feresi asgar burcu
	Küçük at
23 - Elikap burcu	Le Petit Cheval
Yırtıcı Kartal	Equuleus
L' Aigle	β. Equulei
Aquila	
α. Aquilae	29 - Müsellesi şimalı
	Şimâl müsellesi
24 - Sehim burcu	Le Triangle boréal
(Atılan) Ok "Cirid,"	Triangulum boreale
	α. Trianguli borealis

---

[*] Bu burç; iki kısma ayrılmış olduğundan bizzat kendisine numara verilmemiştir.

Dairei husuf burçları

30 - Hemel burcu Koç, Kuzu Le Bèlier Aries α . Arietis	Libra α . Librae
31 - Sevir burcu Öküz Le Taureau Taurus β . Tauri	37 - Akrep Malûm zehirli hayvan Le Scorpion Scorpius α . Scorpii
32 - Cevza burcu İkiz kardeşler Les Gémeaux Gemini α . Geminorum	38 - Elhavva Velhayye burcu Kadın ve yılan Ophiuchus Ophiuchus β . Ophiuchi
33 - Seretan burcu Yengeç Le Cancer Cancer β . Cancri	39 - Kavis burcu Ok yayı Le Sagittaire Sagitarium α . Sagittarii
34 - Esed burcu Arslan Le Lion Leo β . Leonis	40 - Cedi burcu Bir nevi Keçi Capricorne Capricornus α . Capricorni
35 - Sünbüle burcu Başak La Vierge (Bakire) Virgo α . Virginiş	41 - Deliv burcu Su kovası Le Verseau Aquarius β . Aquarii
36 - Mizan burcu Terazi La Balancee	42 - Hut burcu Balık Les Poissons Pisces α . Piscium

Nısıf kürei cenubî burçları

- 43 - Elkıts burcu
Balina balığı
La Baleline
Cetus
 α . Ceti
- 44 - Ennehir burcu
Büyük Irmak
Eridan
Eridanus
 α . Eridani
- 45 - Elcebbar burcu
Büyük Dev
Orion
Orion
 α . Orionis
- 46 - Gergedanı bahrı
Deniz gergedanı
La Licorne
Monoceros
 α . Monocerotis
- 47 - Kelbūlasgar burcu
Küçük köpek
Le Petit Chien
Canis Minor
 α . Canis Minoris
- 48 - Eşşüçai müennes
Dişi deniz yılanı
L'Hydre (Femelle)
Hydra
 α . Hydrae
- 49 - Sekstant burcu
- İrtifa aleti
Le Sextant
Sextans
 β . Sextantis
- 50 - Batiye burcu
Su içmeğe mahsus kupa
La Coupe
Crater
 α . Crateris
- 51 - Elgurab burcu
Karga
Le Corbeau
Corvus
 β . Corvi
- 52 - Ezziib burcu
Kurt
Le Loup
Lupus
 β . Lupi
- 53 - İklili cenubî burcu
Cenup tacı
La Couronne Australe
Corona Australis
 α . Coronae Australis
- 54 - Hordebin burcu
Mikroskop
Le Microscope
Microscopium
 α . Microscopii
- 55 - Hutı cenubî
Cenup balığı

Le Poisson Australe	Le Grand Chien
Piscis Austrinus	Canis Major
α. Piscis Austrini	β. Canis Majoris
56 - Nakkarhane burcu	[*] Sefinei Nuh burcu
Heykel yapılan mahal	Hazreti Nuhun gemisi
Sculteur (L'Atelier du)	Le Navire ....
Scolptor	Argu
α. Scolptoris	Argus
57 - Kimyahane	62 - Pupa kısmı
Malûm	Geminin arka tarafı
Le Fourneau	La Poupe (du Navire)
Fornax	Puppis
β. Fornacis	β. Puppis
58 - Kalemî hâkkâk	63 - Yelkenler kısmı
Yontma kalemi	Malûm
Le Burin du Gravure	Les Voiles (du Navire)
Coelun	Vela
β. Coeli	β. Velorum
59 - Kebuteri Nuh	64 - Omurga kısmı
Hazreti Nuhun gövercini	Malûm
La Colombe	La Carène (du Navire)
Colomba	Carina
α. Colombae	β. Carinae
60 - Erneb burcu	65 - Pusula burcu
Tavşan	Malûm cihet âleti
Le Lievre	La Boussole
Lepus	Pyxis
α. Leporis	α. Pyxidis
61 - Kelbülekbek burcu	66 - Muhalliyetülhava
Büyük köpek	Malûm bir âlet

[*] Bu burç; üçe taksim edildiğinden bizzat kendisine numara verilmemiştir.

- La Machine Pneumatique
Antlia
β. Antliae
- 67 - Kantores burcu
Belden aşağısı beyğir, insan
Le Cantaure
Centaurus
α Centauri
- 68 - Gönyei mimârî
Mimar gönyesi
La Règele
Norma
α. Normae
- 69 - Mihrab burcu
Bnna „Micmere” dahi denir.
L'Autel
Ara
α Arae
- 70 - Teleskop burcu
Büyük dürbün
Le Tèlescope
Telescopium
β. Telescopii
- 71 - Gülâmı hindî
Hindli genç
L'indien
İndus
α. İndi
- 72 - Gergi burcu
Turna kuşu
La Grue
Grus
α. Gruis
- 73 - Anka burcu
- Malûm bir kuş
Le Phénix
Phoenix
β. Phoenicis
- 74 - Saat rakkas burcu
Malûm
L'Horloge
Horologium
α. Horologii
- 75 - Sehpayı ressam burcu
Malûm
Le Chevalet du Peintre
Pictor
α. Pictoris
- 76 - Salibi cenubî
Cenup haçı
La Groix du Sud
Crux
α. Crucis
- 77 - Perkâr burcu
Malûm bir âlet
Le Compas
Circinus
α. Circini
- 78 - Müsellesi cenubî
Cenup müsellesi
Le Triangle austral
Triangulum Australe
β. Trianguli Australis
- 79 - Tavus burcu
Malûm güzel kuş
Le Paon
Pavo
β. Pavonis

80 - Tukan burcu Bir nevi papağan Le Toucan Tucana β. Tucanae 81 - Camı mişbek burcu Şebeke camı Le Reticule Reticulum α. Reticuli 82 - Mahi burcu Dülger balığı La Dorade Dorado β. Doradus 83 - Semeki Tâir burcu Uçan kuş Le Poisson Volant Volans β. Volantis 84 - Zübab burcu Sinek La Mouche Musca α. Muscae	85 - Hüma burcu Cennet kuşu L'Oiseau de Paradis Apus α. Apodis 86 - Oktant burcu İrtifa âleti Octant Octans β. Octantis 87 - Eşşücaimüzekker burcu Erkek deniz yılanı L'Hydre (mâle, australe) Hydrus β. Hydri 88 - Cebeli Kumat burcu Ümit burnunda bir tepe La Table Mensa α. Mensae 89 - Bukalemun burcu Her renge giren hayvan Le Caméléon Chamaeleon β. Chamaeleontis

Lağv edilen burçlar şunlardır:

- 1 — Veçhi hazreti Yesu.
  - 2 — Ponyatofskinin öküzü.
  - 3 — Lalandın kedisi.
  - 4 — Fahri Firederik.
  - 5 — Şeceri **Karlos**.
  - 6 — Âsâyi Branburg.
  - 7 — Cebeli Menâl.
  - 8 — Tipograf âleti.
  - 9 — Antoniyüs.
  - 10 — Aleti elektrik.
-